

9. Структурна переорієнтація зовнішньої торгівлі у системі факторів економічного зростання: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.А.Мазаракі. – К.: КНТЕУ, 2011. – 651 с.

10. Evenette S.J. The Global Trade Disorder: The 16th GTA Report / Simon J. Evenette. – London: CEPR Press, 2014. – 138 p.

11. Mega-Regional Trade Agreements: Game Changers or Costly Distraction for the World Trading System / World Economic Forum. – Geneva: WEF, 2014. – 50 p.

12. De Ville F. The European Union's Trade Policy Response to the Crisis: Paradigm lost or reinforced? / Ferdi De Ville, Jan Orbie // European Integration online Papers. – 2011. – Vol.15. – Article 2. – 22 p.

13. Dorsey T. Trade Finance Stumbles / Thomas Dorsey // Finance and Development: a quarterly magazine of the IMF. – 2009. – Vol.46. – №1. – P. 18–19.

14. Vapa-Tankosic J. Fostering Trade and Export Promotion in Overcoming Global Economic Crisis / Jelena Vapa-Tankosic // International Journal of Euro-Mediterranean Studies. – 2009. – Vol.2. – №1. – P. 79–97.

15. Doing Business 2009: Comparing Regulation in 181 Economies / A publication of the World Bank and the International Finance Corporation. – Washington, IBRD, 2008. – 195 p.

16. Doing Business 2009: Reforming through Difficult Times / A co-publication of The World Bank, IFC and Palgrave MacMillan. – Washington, IBRD, 2009. – 215 p.

17. Грущинська Н.М. Міжнародна спеціалізація економіки України в умовах технологічних трансформацій: монографія / Н.М.Грущинська. – К.: Стилос, 2011. – 345 с.

18. Довгаль О.А. Протекціонізм і лібералізм у процесі глобалізації світової економіки: питання теорії і методології / О.А.Довгаль. – Х.: НУА, 2004. – 319 с.

УДК: 339.982

Ю.В. ВЛАСЕНКО,

Київський національний економічний університет

Інноваційний контекст прискореного розвитку економіки

У статті розкрито еволюцію світової наукової думки щодо теорій прискореного розвитку економіки. Проаналізовано концепцію «наздоганяючого» розвитку, концепцію «developmental state» (держава, орієнтована на розвиток) та теорію «залежного» розвитку як основні напрями економічної думки ХХ ст. щодо організації розвитку національних економік країн, що розвиваються.

Ключові слова: наздоганяючий розвиток, залежний розвиток, модернізація економічної системи, технологічна революція, постіндустріальна економіка.

Ю.В. ВЛАСЕНКО,

Киевский национальный экономический университет

Инновационный контекст ускоренного развития экономики

В статье раскрыто эволюцию мировой научной мысли относительно теорий ускоренного развития экономики. Проанализирована концепция «догоняющего» развития, концепция «developmental state» (государство, ориентированное на развитие) и теория «зависимого» развития как основные направления экономической мысли ХХ века по организации развития национальных экономик развивающихся стран.

Ключевые слова: догоняющее развитие, зависимое развитие, модернизация экономической системы, технологическая революция, постиндустриальная экономика.

YULIA VLASENKO,

Kyiv National Economic University

Innovation context of accelerated economic development

The article deals with the evolution of world scientific opinion on the theories of accelerated economic development. The concept of «overtaking» development, concept of «developmental state» (development oriented state) and the theory of «dependent» development as the main directions of economic thought of the twentieth century regarding the organization of the national economies of developing countries are analyzed.

Keywords: overtaking development, dependent development, modernization of the economic system, the technological revolution, post-industrial economy.

Постановка проблеми. Минув століття характеризується господарськими, соціальними і політичними революціями, що, в якійсь мірі, спричинило нерівномірний економічний розвиток окремих держав. Так, на початку ХХ століття США стала першою в економічному відношенні державою, змістивши з цієї позиції Великобританію. Через декілька років домінуючою в Європі стала Німеччина, що зберігала свою силу до 1945 року; в 50–ті і 60–ті роки в період протистояння СРСР і США, Японія зробила свій історичний прорив; в останні роки держави Південно-Східної Азії і Китай поставили собі мету зайняти місце економіч-

ного лідера в ХХІ столітті. Таким чином, «наздоганяючий» розвиток став універсальною господарською парадигмою, якої дотримувались і слідували всі держави, що відстають в економічному розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню факторів, які сприяють активізації прискореного економічного розвитку присвячено праці багатьох визнаних у світі науковців, зокрема П. Розенштайна-Родана [1], Г. Мюрдаля [2], Р. Пребиша [3], Р. Інглгарта [4] та ін. Однак попри вагомий внесок зазначених фахівців у формування теоретичних постулатів прискореного розвитку економіки, сучасні гло-

бальні виклики розвитку економік, що розвиваються, зумовлюють необхідність подальших досліджень у даній сфері.

Мета статті – дослідити еволюцію світової наукової думки та розкрити інноваційний контекст прискореного розвитку національних економік країн світу.

Виклад основного матеріалу. Вперше проблема прискореного розвитку почали активно розроблятися під час другої світової війни з метою післявоєнного устрою світу. Першою працею в цій сфері була стаття П. Розенштайна–Родана «Проблеми індустріалізації Східної і Південно–Східної Європи» [1], що була опублікована в 1943 році. Проблеми, розглянуті в цій роботі звернули увагу економістів і політологів, особливо коли в 1948–1949 роках уряд США почав здійснювати програму допомоги господарській реконструкції Західної Європи, що мала назву «план Маршала».

При цьому до початку 50–х років проблеми прискореного розвитку слаборозвинених держав по суті не розглядалися. В той же час, відновлення господарства Західної Європи і японської економіки, що здійснювалась під пильним наглядом США, було направлено лише на подолання післявоєнних наслідків, і ні в якому разі не представляло собою впровадження нової економічної парадигми. Становлення економіки держав, що розвиваються враховувало теорію і практику прискореного розвитку і почалося в роки конфлікту між Сходом і Заходом, що призвело до початку війни в Кореї, а потім в Індокитаї, в роки підйому визвольного руху в Африці і Азії. Також, важливим фактором, що обумовив потребу в новій теорії, стала діяльність міжнародних організацій – спочатку Світового Банку, що в 1948–1949 роках вперше надав позики Чилі, Бразилії і Мексиці, а потім і Організації Об'єднаних Націй. Крім того на початку 50–х років були сформовані спеціальні агентства, націлені на розробку методів прискореного розвитку країн, які відстають у своєму розвитку.

В цілому 40–і і 50–і роки стали періодом зародження теорії «наздоганяючого» розвитку. У. Росту називає засновників даної теорії: П. Бауер, К. Кларк, А. Хіршман, А. Льюїс, П. Розенштайн–Родан, Г. Зінгер і Я. Тінберген [5, с. 112], хоча багато хто з них притримувались протилежних ідеологічних позицій. Фактично ніхто з теоретиків прискореної модернізації не розглядав її як фактор історичного розвитку і шлях до створення принципово нового типу економічного розвитку.

В 50–ті – 60–ті роки головними аспектами проблем модернізації були економічні, соціально–політичні і культурні. Хоча, теоретики визнавали, що різні країни потребують різних засобів модернізації і різних її темпів. Ця позиція спиралась на те, що в деяких країнах обмеження модернізації було пов'язане з внутрішнім розвитком суспільства, а в інших вона здійснювалась під впливом більш розвинених країн. До факторів, що гальмували перетворення були віднесені такі, як жорсткий вплив інститутів традиційної спільноти, небажання керуючої еліти поступатися владі і доходами задля оновлення держави, неосвіченість більшості населення. Таким чином успішний індустріальний розвиток залежав від подолання цих факторів, і в першу чергу в змінах традиційного сектору [6, с. 91].

Концепції модернізації конкретно виділили основні напрямки трансформації країн, що стоять на шляху «наздоганяючого» розвитку, хоча для успішних змін існують специфічні умови, більшість з яких тут були відсутні. Так, дослідник

Г. Мюрдаль зазначив, що західні держави, що досягли постіндустріального рівня розвитку і отримали переваги в технологічній сфері, спроможні зруйнувати традиційні галузі промисловості в країнах «третього світу» за рахунок своїх дешевих товарів. В той же час головним пріоритетом інвестування країн що розвиваються є їх дешева робоча сила, яка визначає низький рівень внутрішнього накопичення і перешкоджає поступальному прогресу. Так, можна сказати, що більшість теорій прискореного розвитку спиралась на ідею першочергового поштовху від західних держав. Хоча, сам Захід не бачив необхідності вкладати великі кошти в економіку країн «третього світу». Треба зазначити, що теорії «наздоганяючого» розвитку з'явилися на Заході лише після того, коли ринок і суспільство почали працювати в своєму цивілізаційному вигляді [2, с. 81]. Тому, така ідея потребувала подолання великого опору, і не могла отримати широкого розповсюдження в країнах «третього світу».

Таким чином, прихильники теорії модернізації вважали, що якщо піти шляхом, який раніше пройшов Захід, то країни, що розвиваються зможуть забезпечити поступальний розвиток своїх економік і досягти прогресу в соціальній сфері. Але одночасно розроблялися і інші концепції. Так, одна із ідей, висвітлена в перші післявоєнні роки в роботах Р. Пребиша, аргентинського економіста, що займав високі посади в Економічній комісії ООН і в ЮНКТАД [2, с. 26]. Його теорія пояснювала не стільки нерівномірне використання переваг, які пов'язані з економічним зростанням, а і пряму експлуатацію «периферії» розвинутих країнами. Як відмітив в той час Е. Фостер–Картер, термін «нерозвинутість» використовувався для того, щоб підкреслити поступове руйнування західним світом економіки залежних від нього держав В зв'язку з такими поглядами у 1957 році одночасно П. Бараном в США і С. Фуртадо в Бразилії з'явилась концепція, яка отримала назву «депендентизм», що означає «залежний». Її прихильники не виступали проти прискореного розвитку країн «третього світу», але попереджали про використання всіх методів модернізації, які не включали культурних особливостей «наздоганяючих» держав. «Депендентисти» вважали, що розділення економічних і соціальних факторів розвитку неможливо, оскільки розвиток є процес соціальний, а не суто економічний [7, с. 120].

Концепція «залежного розвитку» розроблялась в 60–ті і 70–ті роки багатьма дослідниками: бразильцями С. Фуртадо і Ф. Кардозо, аргентинцем Е. Фалетто, мексиканцями А. Монтеверде і О. Сункелем, вихідцем із Росії американцем П. Бараном та ін. Вони вважали, що відсталість окремих країн є результатом еволюції світового капіталізму. Більш радикальні прихильники теорії залежності пропонували підсилене державне втручання в економіку і послаблення залежності від центрів світового капіталізму. Крім того, ця теорія вважала за потрібне відмовитися від зв'язків із Заходом і світовим ринком [8, с. 143]. Не дивно, що головною умовою звільнення від відсталості і залежності було проголошення соціалістичної революції, яка, на їх думку, давала можливість сподіватись лише на свої сили, коли вже існуючі галузі промисловості розвиваються перш за все для задоволення внутрішніх національних потреб.

Такі методи демонструють обмеженість теорії «залежності». Можна сказати, що ця теорія наголошувала на модер-

нізації для самої себе, індустріалізації, обмеженою рамками однієї держави, і не допускала як зовнішню конкуренцію, так і любе втручання із зовні. «Депendentисти» використовували рішення, які відповідали вчорашньому дню розвинених країн і базувались не на майбутньому, а на минулому економіки, не приділяючи уваги проблемам освіти, науки і культури.

Практика 70-х – 90-х років показала, що прогнози ідеологів «наздоганяючого» розвитку збулись лише частково, причому прихильники моделі модернізації були більш точними в своїх розрахунках ніж прихильники концепції «залежного розвитку».

Події 80-х років запевнили наукову спільноту в тому, що капіталізм і соціалізм повинні зникнути з історії. Крім того, не дивлячись на те, що СРСР почав суттєво відставати в своєму розвитку від країн Заходу, на відміну від 60-х років минулого століття, коли він їх випереджав, його устрій сприймався як єдина альтернатива західної господарської моделі і орієнтир для країн, що розвиваються. Постіндустріальна трансформація скоротила потреби Заходу в продукції нерозвинених країн, тим самим наближаючи їх до економічної катастрофи. Крім того, саме з цього періоду інтелект та творчі здібності людини стали головним фактором господарського прогресу. Технологічна революція забезпечила процвітання західних держав, хоча, як зазначив Джеймс К. Гелбрейт, «кількість переможців в лотереї, в якій переможцю дістається все, завжди складає невелику частину тих, хто хотів би прийняти в ній участь. В грі під назвою «технологічна революція» переможцями можуть бути не багато країн» [9, с. 292]. Тому в останні роки більшість країн, що розвиваються, виробляли товари широкого вжитку, які мали попит на світових ринках, що в значній мірі підтримувало їх економічний розвиток.

Однак більшість країн «третього світу» відчувало на собі негативні наслідки розвитку постіндустріальних держав. Зростання ефективності виробництва на Заході призвело до того, що стало вигідним виробляти не тільки промислову, але і сільськогосподарську продукцію. Починаючи з середини 60-х років весь приріст експорту припадає на північно-американський регіон; США, Австралія і Південна Америка займають провідні позиції з експорту тваринництва, а країни слабозрозвинені посідають останні місця навіть на ринках традиційних для них екзотичних товарів. Так, якщо в середині 60-х років основна частина країн Африки в світовому виробництві пальмової олії досягла 80%, то до кінця 80-х років вона знизилась до 20%; якщо ці країни забезпечували від 60 до 80% світового експорту арахісу та арахісової олії, то до кінця 80-х років ці показники не перевищували 10–16% [10, с. 15]. Зниження цін на сировинну продукцію призвело до виробничої кризи в Західній Європі і США. Відповідно ставище країн, що розвиваються стає тяжким як ніколи.

Так, 70-ті і 80-ті роки стали періодом перегляду теорії «наздоганяючого» розвитку. Багато дослідників такі, як Б. Шнайдер прокоментували повну невдачу попередніх планів розвитку периферійних країн за західним прикладом, хоча, як виявилось, деякі зусилля країн, що розвиваються принесли, навіть, фантастичні результати. Так, великий успіх продемонстрували країни Південно-Східної Азії, де швидкий економічний розвиток був досягнутий за допомогою, перш за все, соціально-культурного розвитку місцевого населення, що, в комплексі з таким фактором, як наявність 10–12% китай-

ського населення серед середнього, дало надзвичайну синергію і призвело до економічного буму. Економічне зростання в азійському регіоні підтверджує ідею Г. Мюрдала, проголошену в 1967 році, що модернізація зовсім не обов'язково повинна руйнувати існуючі соціальні системи. В цей період прихильники теорії «наздоганяючого» розвитку звернулися, з одного боку, до аналізу значення людського капіталу, щоб забезпечити прискорений економічний прогрес, а з іншого – до осмислення ролі держави, в процесі переходу від традиційної господарської системи до розвинутої індустріальної.

Як показала практика, перший напрямок не знайшов свого рішення, бо в країнах, що розвиваються, говорячи про людський капітал, малось на увазі не підвищення інтелектуального рівня робітників і створення умов для творчого розвитку, а використання вже існуючої соціально-культурної системи. Інакше кажучи, людський капітал розглядався, як щось таке, що не піддається розвитку, навіть з використанням західного досвіду.

Другий напрямок виявився більш вдалим. З самого початку він розроблявся не теоретиками-соціологами, а економістами і політологами, і в першу чергу в азійських країнах, що намагалися здійснити прискорену індустріалізацію за рахунок західних технологій і таким чином інтегруватися в світову економічну систему. Головним елементом цього підходу стало використання в процесі індустріального розвитку можливостей держави. Так як в багатьох країнах, що розвиваються держава є єдиним соціальним інститутом, саме вона здатна забезпечити проведення необхідних реформ.

Концепція «developmental state» (державна, орієнтована на розвиток) була пов'язана з теорією «наздоганяючого» розвитку, що сформована в 30-ті роки японським економістом К. Акамацу і отримала назву теорії «гусячого клину». Ця теорія була сформована на основі посилу, що розвиток технологічного прогресу розповсюджується від розвинених держав до менш розвинених країн, тим самим забезпечуючи таку ж високу ефективність виробництва кінцевого продукту з використанням найсучасніших технологічних досліджень. Інакше кажучи, «вожак» підіймається вище та впевнено веде за собою всю «стаю». У 70-ті і 80-ті роки, коли Японія досягла економічних успіхів, ця концепція була модифікована і в якості «вожака» була вже сама Японія, що розповсюджувала прогрес пішло по всій Південно-Східній Азії [11].

Взагалі у ХХ столітті було зроблено цілий ряд спроб прискореного розвитку і розроблено багато теорій, що пропонували різні шляхи виходу країн, що розвиваються із багатовікової відсталості. Сьогодні є зрозумілим, що соціально-економічна діяльність не вкладається в рамки цих теорій, багато з яких виявились помилковими.

Так, аналіз теорій модернізації показав їх явну обмеженість. Треба зазначити, що головною ознакою «наздоганяючого» розвитку дослідники вважали можливість використовувати монополні права на окремі види ресурсів, чи можливість технологічних запозичень, що дозволяло організовувати виробництво більш ефективно ніж на батьківщині цих технологій. Ідея модернізації, що базується на власних джерелах, об'єктивно втілюється в комуністичній практиці, так як в даному випадку необхідною є загальна мобілізація сил нації і закритість системи від решти світу. В той же час розпад Радянського Союзу поставив під сумнів такий шлях розвитку. Таким

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

чином, люба стратегія «наздоганяючого» розвитку цього періоду, спирається на використання унікальних, об'єктивних чи суб'єктивних можливостей тієї чи іншої країни.

Така практика є зрозумілою і на окремих етапах історії виправдана. Хоча, треба відмітити, що специфічні ресурси, що дозволяють швидко розвивати промислове виробництво, як правило, не безмежні. Ні природні ресурси, ні дешева робоча сила не здатні бути основою прориву до постіндустріалізації, так як прискорене накопичення цих ресурсів має вичерпний характер. Крім того, подібна ситуація, знижує устремління до технічного процесу і його динаміку.

На сучасному етапі розвитку глобального світу, про що свідчить досвід передових держав, головною конкурентною перевагою є, безумовно, інтелектуальний потенціал нації. XX століття багато разів підтвердило це положення. Якщо у XVIII і XIX століттях Англія була лідером в дослідженнях експериментальної науки, то на початку XX-го Німеччина зайняла перше місце серед індустріальних держав, за рахунок нових галузей промисловості особливо в хімії та електротехніці, що для неї стало головним фактором успіху в використанні теоретичних знань. Лідерство США в кінці минулого століття було обумовлено їх проривом в галузь високих інформаційних технологій. Подібні приклади розвитку західного суспільства аналізувалися дослідниками з великою увагою.

Таким чином, в умовах, коли інформація і знання стають основною виробничою силою, виникає монопольний ресурс, що відрізняється своїми якостями і характеристиками. З одного боку, засвоєння знання і інформації має на меті виробництво нових знань, що робить цей ресурс невичерпним. Тепер перед людством постають нові завдання і цілі та формується нова система мотивів діяльності. З іншого боку, доступність до цього ресурсу є досить обмеженою, так як збільшення витрат, на їх освоєння, непропорційно одержаним результатам. Таким чином цінність знання регулюється законами цін монопольних благ. Можна відмітити, що суспільство, в якому знання і інформація є найголовнішим виробничим ресурсом, потребує максимального розвитку кожної особистості. В результаті виникає така соціальна система, яка є найбільш динамічною з усіх найвідоміших в історії, і цим дає надію країнам, що розвиваються та індустріальним країнам на успішне втілення в життя стратегії «наздоганяючого» розвитку.

Головною характерною ознакою індустріального і постіндустріального типу розвитку безумовно є прогрес наукового знання. Саме він спричинив прискорене зростання на попит кваліфікованих кадрів і формування нової соціальної групи – «класу інтелектуалів», на користь якого припадала все більша частка національного багатства. XX століття характеризувалось підвищенням рівня кваліфікації індустріальних робітників, а прагнення до знань отримувало гідну винагороду.

Фінансові засоби, що інвестуються в наукоємні галузі, приносять за останні десятиліття фантастичну віддачу (з 1960 по 1999 рік вона складала 45% в рік, тоді як вкладання в акції забезпечували 13,34% річних [12]). Одним з наслідків цього явища є приток коштів на фінансування дослідницьких проектів.

Результатом став технологічний відрив постіндустріального світу від усіх інших країн. Постіндустріальний тип розвитку виявляється більш комплексним у порівнянні з індустріаль-

ним, і коли всі країни, що охоплені ідеєю «наздоганяючого» розвитку, ставлять за мету прискорену індустріалізацію, стає очевидним, що завдання наздогнати постіндустріальний світ індустріальними методами стає зовсім нереалістичним.

Можна сказати, що сучасна економічна ситуація в постіндустріальному світі характеризується цілим рядом принципово нових обставин. По-перше, все більша частина населення використовує свої здібності у виробництві високотехнологічних товарів та послуг, в результаті чого зменшується залежність від держав, що відстають від виробництва промислової продукції. По-друге, економічне, що набуває нової якості, коли більш ефективною формою накопичення стає розвиток людиною власних здібностей, а найбільш вигідними інвестиціями є інвестиції в людину, її знання та талант.

Потреба західних країн в промислових та сировинних товарах, постачальниками яких є держави, що знаходяться на індустріальній стадії розвитку, різко знижується. В той же час, основою стратегії «наздоганяючого» розвитку є імпорт технологій і експорт продукції, що виробляється в розвинутих країнах і дозволяє залучати в «наздоганяючі» країни валютні надходження, сприяючи їх економічному зростанню. Відповідно, головною перешкодою для здійснення «наздоганяючого» розвитку стає «закритість» західного світу.

Становлення і розвиток постіндустріального суспільства забезпечило в останній третині XX століття нову динаміку світогосподарського розвитку. Однак прогрес постіндустріальних країн зумовлює все більше відставання держав, що відстають в індустріальній фазі розвитку. Тепер ми можемо виділити головні причини цього фактору.

По-перше, перетворення наукового знання у виробничий ресурс, з одного боку, призвело до посилення залежності країн, що розвиваються і, відповідно, мають потребу в нових технологіях постіндустріальних держав, де сьогодні зосереджено їх виробництво. З іншого боку, поява нових моделей відтворення, коли споживання знань та інформації стали прискорювати процес розвитку постіндустріального суспільства. Ці умови спонукали держави, що розвиваються скоротити внутрішнє споживання заради накопичення матеріальних ресурсів, необхідних для придбання нових технологій. Метою постіндустріального науково-технічного прогресу стало максимальне розширення споживання і зниження норми накопичення в національному доході. В свою чергу, країни що розвиваються, знаходяться у постійній спробі обміну своїх природних і людських ресурсів (дешева робоча сила) на новітні технології. Ця обставина є тим, що стало причиною розколу цивілізації XX століття.

По-друге, зміна споживання матеріальних благ на споживання послуг та інформації, скорочення потреби в природних ресурсах і енергії, зростаюче використання вторинної сировини і синтетичних матеріалів – всі ці результати науково-технічної революції XX століття знизили попит на продукцію аграрних та індустріальних країн. В результаті, звужуються ринки товарів цих країн, скорочується можливість придбання нових технологій, від яких залежить їх майбутнє. Країни, що намагаються наздогнати постіндустріальний світ виявилися нездатними запропонувати йому рівноправний і взаємовигідний обмін.

По-третє, на стадії вже стабільності, постіндустріальне суспільство було затверджено в якості найбільш привабливого об'єкта для інвестування будь якої галузі господар-

ства. Аналіз інвестиційної політики найбільших корпорацій в 1996–2011 роках привів до висновку, що країни, що розвиваються розглядалися як цехи для міжнародних монополій, які не здатні до самостійного розвитку і непривабливі для масштабних портфельних інвестицій.

Висновки

Отже, напередодні XXI століття держави, що декілька десятиліть тому були направлені на шлях «наздоганяючого» розвитку, виявили, що цей шлях не привів їх до бажаної мети. XX століття показало світу дві моделі «наздоганяючого» розвитку. Одна з них – індустріальна, показана на прикладі досвіту СРСР 30–х років, Німеччини 30–х і 40–х, країн соціалістичного табору 50–х і 60–х років. Друга модель копіювала риси постіндустріального розвитку західних суспільств. Прикладом цієї моделі були Японія у 70–ті і 80–ті роки і країни Південно-Східної Азії в 80–ті і 90–ті роки. Обидві ці моделі заключали в собі конфлікт між самодостатністю і природним розвитком, конфлікт, що не вів до логічного рішення, а навпаки перешкодив успішному втіленню в життя поставленої мети.

Список використаних джерел

1. Rosenstein-Rodan P. Notes on the Theory of the "Big Push" // Economic Development for Latin America. – N.Y., 1961. – P. 60.
2. Мюрдаль Г. Новая постиндустриальная волна на Западе: антология / под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – С. 640.

3. Пребиш Р. Периферийный капитализм: есть ли ему альтернатива / Сокращенный перевод с испанского под редакцией и с предисловием чл.-корр. РАН В.В. Вольского и д.э.н. И.К. Шереметьева. – М.: ИЛА РАН, 1992. – 134 с.

4. Инглеарт Р. Модернизация и постмодернизация / Р.Инглеарт // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология; Под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – С. 261–291.

5. Росту В.В. Стадии экономического роста. – Нью-Йорк: Издательство Фредерик Прегер, 1961. – 379 с.

6. Красильщиков В.А. Вдогонку за прошедшим веком: Развитие России в XX веке с точки зрения мировых модернизаций. М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 1998. – С. 85–154.

7. Основы экономической теории. Часть 1 / за заг. ред. А.А. Чухна. – К.: 1994. – 184 с.

8. История экономических учений: учебное пособие / И. П. Павлова. – Санкт-Петербург: Лань, 2001. – 224 с.

9. Гэлбрейт Дж.К. Экономические теории и цели общества / Дж.К. Гэлбрейт; Пер. с англ.; Под общ. ред. Н.Н. Иноземцева, А.Г. Милейковского. – М.: Прогресс, 1979. – 406 с.

10. Wallerstein I. Dependence in an Interdependent World: the Limited Possibilities of Transformation within the Capitalist World Economy // African Studies Review. – 1974 – №17. – P.1–26.

11. World Development Report, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wdr2014.worldbank.org/fulltext>.

12. World Trade Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wto.org>.

УДК 339.92(477)

І.Ю. ГУЖВА,

к.е.н., Український державний університет фінансів і міжнародної торгівлі

Механізми активізації участі вітчизняних експортерів у глобальних ланцюгах доданої вартості

У статті розкрито особливості сучасної інтернаціоналізації виробничо-господарських зв'язків між економічними суб'єктами різних країн світу на основі формування глобальних ланцюгів доданої вартості. Проаналізовано характерні проблеми інтеграції вітчизняних суб'єктів ЗЕД та економіки України в цілому до глобальних ланцюгів доданої вартості на сучасному етапі. Запропоновано механізми зростання ефективності та масштабів залучення вітчизняних експортерів у глобальні ланцюги доданої вартості.

Ключові слова: глобальні ланцюги доданої вартості, експорт, сировина, зона вільної торгівлі, спрощення процедур торгівлі, транснаціональні корпорації.

ГУЖВА И.Ю.,

к.э.н., Украинский государственный университет финансов и международной торговли

Механизмы активизации участия отечественных экспортеров в глобальных цепях добавленной стоимости

В статье раскрыты особенности современной интернационализации производственно-хозяйственных связей между экономическими субъектами разных стран мира на основе формирования глобальных цепей добавленной стоимости. Проанализированы характерные проблемы интеграции отечественных субъектов ВЭД и экономики Украины в целом в глобальные цепи добавленной стоимости на современном этапе. Предложены механизмы роста эффективности и масштабов привлечения отечественных экспортеров в глобальные цепи добавленной стоимости.

Ключевые слова: глобальные цепи добавленной стоимости, экспорт, сырье, зона свободной торговли, упрощения процедур торговли, транснациональные корпорации.

IHOR HUZHVA,

PhD, Ukrainian State University of Finance and International Trade

Mechanisms for enhancing the participation of domestic exporters in global value chains

The article deals with the features of modern internationalization of production and economic relations between economic entities around the world based on the formation of global value chains. Typical problems of Ukrainian economy integration